

Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет

Н. В. Соха

**СПЕЦМЕТОДИКА ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Спеціальна освіта»
освітньої програми Логопедія

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №__від квітня 2023

Запоріжжя
2023

УДК :373.3.016:[5+30](076.5)

С 686

Соха Н. В. Спецметодика інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Спеціальна освіта» освітньо-професійної програми «Логопедія». Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. 53 с.

У виданні подано зміст практичних занять зі спецметодики інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (питання, які виносяться на самостійне опрацювання, поради щодо їх вивчення, питання для самоконтролю та практичні завдання), термінологічний словник, тестові завдання для самоперевірки, рекомендовану літературу.

Увагу акцентовано на особливостях викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Новій українській школі, створенні інтегрованих курсів, які поєднують зміст кількох освітніх галузей, а також впровадженні інтегрованого навчання, що реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів.

У ході практичних занять студенти ознайомляться із сучасними технологіями та методами, що охоплюють систему знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності, а також засвоять різні способи дослідницької діяльності, спрямовані на активний розвиток наукової та технологічної грамотності молодших школярів.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Спеціальна освіта», які навчаються за освітньою програмою Логопедія

Рецензент

Ю. Є. Зубцова канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Запорізького національного університету.

Відповідальний за випуск

Т. В. Турбар канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Запорізького національного університету.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Методичні поради з підготовки до практичних занять.....	6
Зміст практичних занять.....	7
Змістовий модуль 1 Нова парадигма української початкової освіти.....	
<i>Тема 1.</i> Ключові ідеї НУШ.....	7
<i>Тема 2.</i> Класифікація методів навчання.....	8
Змістовий модуль 2. Особливості викладання освітніх галузей інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	
<i>Тема 3.</i> Методика викладання освітніх галузей на основі інтеграційних зв'язків.....	13
Змістовий модуль 3. Гра по-новому – навчання по-іншому (з LEGO).....	
<i>Тема 4.</i> Технології, інженерія (STEM- освіта).....	20
<i>Тема 5.</i> Організація ефективного і безпечного освітнього середовища....	22
Змістовий модуль 4. Гуманізація освітнього середовища.....	
<i>Тема 6.</i> Соціальна інклюзія.....	28
<i>Тема 7.</i> Форми оцінювання НУШ.....	30
Термінологічний словник.....	36
Рекомендована література.....	39
Додатки.....	42

ПЕРЕДМОВА

Часи глобальної революції змінюють наше життя, засоби спілкування, способи мислення, бачення майбутнього і розуміння повсякденного життя.

Для того, щоб сучасні школярі могли адаптуватися й бути успішними, їм конче необхідна революція у навчанні, яка б поєднувала чудові результати дослідження мозку, з можливостями негайного доступу до глобальної мережі інформації та знань. Традиційні методи навчання й застаріла модель школи перестали відповідати вимогам сучасності.

Концепція Нової української школи, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р, передбачає докорінне реформування загальної середньої освіти та має на меті перетворити школу у місце, де школярі зможуть розвинути навички критичного мислення, вільно висловлювати свою думку, навчитися всебічно аналізувати ситуації та робити вибір, брати відповідальність за свій вибір, спілкуватися на рівних, працювати в команді, знаходити компроміси, спілкуватися й розуміти один одного.

Для того, щоб в освіті відбулися реальні зміни, необхідно підготувати висококваліфіковані кадри, які б змогли втілити в життя найкращі освітні моделі, й школярі змогли розкрити свій навчальний потенціал. Тому в структурі професійної підготовки майбутніх фахівців ЗВО було введено спецметодику інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Дана дисципліна є актуальною у сфері підготовки майбутніх вчителів та асистентів вчителя початкової школи.

Викладання спецметодики інтегрованого курсу «Я досліджую світ» має на меті забезпечити майбутніх вчителів та асистентів вчителя початкової школи знаннями та вміннями формувати в молодших школярів природничу, соціальну та здоров'язбережувальну, громадянську та історичну компетентності, розробляти на цій основі підходи до навчання дітей з ООП.

Метою вивчення дисципліни «Спецметодика інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є засвоєння систематизованих знань, набуття умінь та навичок з організації навчально-виховного процесу за програмами НУШ та інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Основними **завданнями** вивчення спецметодики інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти із сутністю інноваційних технологій;
- засвоєння методик ознайомлення молодших школярів із природним, соціальним та інформаційним середовищем за допомогою інноваційних технологій навчання;
- ознайомлення майбутніх фахівців з основами педагогіки партнерства та розподіленого лідерства; підтримки життєвого оптимізму, розвитку

самостійності учнів, моделювання інноваційного та сприятливого для дитини освітнього середовища;

- засвоєння теоретичних знань щодо методологічних і психолого-педагогічних основ організації освітнього процесу та здійснення педагогічної діяльності в умовах упровадження Державного стандарту початкової освіти: інтегрованого та кооперативного навчання, тематичного планування, основ формувального підходу до оцінювання навчальних досягнень учнів;

У результаті вивчення курсу студент повинен *уміти*:

- застосовувати у майбутній практичній діяльності технології пошуку, аналізу та систематизації інформаційних джерел, навички критичного мислення, стратегії набуття додаткових знань і вмінь;

- планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку з урахуванням їх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей;

- інтегрувати, адаптувати, модифікувати інформацію з різних джерел для розв'язування конкретних завдань спеціальної та інклюзивної освіти;

- застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності;

- здійснювати діагностико-консультативну діяльність.

Проблематика спецметодики інтегрованого курсу «Я досліджую світ» пов'язана із загальною педагогікою, загальною та спеціальною психологією, спеціальною педагогікою, основами інклюзивної освіти, основами соціалізації особистості.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Організація практичних занять має на меті детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, формування вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань. Основною дидактичною метою практичного заняття є розширення, поглиблення і систематизація знань, отриманих студентами під час лекцій, а також виконання самостійної роботи та підготовка до підсумкової атестації.

Тематика практичних занять спецметодики інтегрованого курсу «Я досліджую світ» визначається робочою програмою. Зміст занять і вимоги до них конкретизуються у запропонованому автором виданні.

Підготовка до практичного заняття має бути усвідомленою. Чітке та сумлінне виконання наданих рекомендацій сприятиме раціональному використанню часу та ефективній підготовці до практичних занять.

Алгоритм вивчення програмного матеріалу при підготовці до практичного заняття:

1. Ознайомитися з темою заняття та планом її опрацювання.
2. Вивчити та проаналізувати теоретичний матеріал поданий на лекційних заняттях.
3. Вивчити термінологічні визначення подані в теоретичному матеріалі.
4. Дотримуватись методичних рекомендацій при опрацюванні питань плану.
5. Доцільно зробити тезисні викладки самостійно опрацьованого матеріалу та укласти словник основних термінів та понять.
6. Встановити зв'язок щойно вивченого навчального матеріалу з попереднім.
7. Дати відповіді на питання для самоконтролю, не користуючись літературою та конспектом. Повторно опрацювати недостатньо засвоєний навчальний матеріал.
8. Виконати практичні завдання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Нова парадигма української початкової освіти

Тема 1. Ключові ідеї НУШ.

План

1. Концепція Нової української школи. Ключові компетентності НУШ. Ключові компетентності за переліком Європейського Союзу.
2. Компетентнісне навчання. Поняття й види компетентностей. Ознаки компетентнісного навчання.
3. Державний стандарт початкової освіти. Типові освітні програми НУШ. Модельні програми.

Основні поняття теми: Концепція НУШ, ключові компетентності, компетентнісне навчання.

Метою практичного заняття є формування уявлення здобувачів вищої освіти про нову стратегію розвитку початкової освіти та розвиток компетентнісного навчання.

Методичні рекомендації

1. Концепція Нової української школи.

Опрацювання **першого питання модуля** передбачає ознайомлення з концепцією НУШ та її ключовими компетентностями. Необхідним також є знайомство з ключовими компетентностями за переліком Європейського Союзу, оскільки часи глобальних змін впливають на спосіб життя, спілкування, мислення, бачення майбутнього (додаток А, А1, Б).

Засвоєння першого питання також передбачає знайомство здобувачів вищої освіти з трьома глобальними цілями, які визначила Організація Об'єднаних Націй та з концептуальною моделлю чотири вимірною навчання, яка була запропонована ЮНІСЕФ у співпраці з багатьма іншими міжнародними та національними організаціями.

2. Компетентнісне навчання. Поняття і види компетентностей. Ознаки компетентнісного навчання.

У межах **другого питання** необхідно розглянути поняття компетентнісного навчання, зрозуміти, що це динамічне поєднання знань, умінь та навичок, яке необхідне сучасним учням для того, щоб бути успішними, конкурентними та цінними, в майбутньому на ринку праці.

Під час вивчення другого питання студентам потрібно засвоїти загальне поняття компетентності та ознаки компетентнісного навчання.

3. Державний стандарт початкової освіти. Типові освітні програми. Модельні програми, календарно-тематичне і поурочне планування.

Третє питання теми орієнтоване на ознайомлення студентів з Державним стандартом початкової освіти, який визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти, загальний обсяг їх навчального навантаження у базовому навчальному плані початкової освіти. Студенти повинні усвідомити, що Державний стандарт початкової освіти ґрунтується на засадах компетентісного підходу, де поняття «міжпредметна компетентність» визначається як «здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей» [2].

Опрацювання третього питання також передбачає набуття студентами уявлення про різні види освітніх програм (типові освітні програми, модельні програми) та необхідність встановлення відмінностей між ними.

Практичне завдання

Робота в групах – «мозковий штурм». Визначення впливу основних компетентностей НУШ на формування нової моделі сучасного вчителя та учня.

1. Написати есе на тему «Сучасна модель учня НУШ».
2. Написати есе на тему «Сучасна модель вчителя НУШ».
3. Написати есе на тему «Перспективи розвитку сучасної освіти».

Обговорення есе, створення моделі сучасного вчителя та учня НУШ.

Тема 2. Класифікація методів навчання.

План

1. Методи навчання. Класифікація методів навчання.
2. Інтегроване навчання. Формування між предметних компетентностей у процесі тематичного навчання.
3. Стратегії розвитку критичного мислення.
4. Принципи інтерактивного навчання. Інтерактивні методи навчання. Ранкове коло. Ранкові зустрічі.

Основні поняття теми: компетентісне навчання, інтегроване навчання, критичне мислення, інтерактивне навчання.

Метою практичного заняття є засвоєння класифікації методів навчання та формування міжпредметних компетентностей в процесі інтегрованого навчання.

Методичні рекомендації

1. Методи навчання. Класифікація методів навчання.

Розгляд **четвертого питання** передбачає засвоєння класифікації методів інтегрованого навчання. Студентам слід акцентувати увагу на тому, що залежно від характеру взаємодії вчителя та учнів розрізняють пасивні, активні, інтерактивні методи навчання, їх відмінності та вплив на ефективність

засвоєння навчального матеріалу. Необхідно зрозуміти як здійснюється зв'язок педагога з учнями.

2. Інтегроване навчання. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання.

Друге питання теми дає можливість студентам зрозуміти, що інтеграція в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти. Тому інтеграція, як вимога об'єднання в ціле компонентів об'єктів навчання, є необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого уможлиблюється створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формується міжпредметна компетентність, а також, формується уявлення що процес інтеграції вимагає виконання певних умов, щодо формування між предметних компетентностей у процесі тематичного навчання.

3. Стратегії розвитку критичного мислення.

При опрацюванні **третього питання** здобувачам освіти необхідно звернути увагу на те, що інтегроване навчання дає змогу формувати та розвивати критичне мислення у молодших школярів.

Студентам слід розглянути технологію розвитку критичного мислення, яка пропонує набір конкретних методичних прийомів, потрібних для використання на різних рівнях освіти, в різних предметних галузях, видах та формах роботи. Дана технологія розрахована не на запам'ятовування, а на осмислений творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та її розв'язання.

4. Принципи інтерактивного навчання. Інтерактивні методи навчання.

Ранкове коло. Ранкові зустрічі.

Опрацювання **четвертого питання** має наметі осмислення та засвоєння студентами сутності та принципів інтерактивного навчання, що це навчальний процес, який відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де й учень, і вчитель рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання, вони розуміють, що роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Учитель в інтерактивному навчанні виступає як організатор процесу навчання, консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головним у процесі навчання є зв'язки між учнями, їх взаємодія та співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні беруть на себе взаємну відповідальність за результати навчання. Організація такого навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації тощо.

Під час розгляду даного питання студентам потрібно ознайомитися з інтерактивними методами навчання, такими як: «Ранкове коло», «Ранкові зустрічі», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Займи позицію», «Навчаючи – вчуся», «Робота в парах» тощо (додаток В).

Практичне завдання

Проаналізувати концепцію НУШ, оновлений Державний стандарт початкової освіти та чинні типові освітні програми для початкової школи, затверджені наказом МОН № 743 від 12 серпня 2022 року, укладені відповідно авторським колективом під керівництвом Олександри Савченко й авторським колективом під керівництвом Романа Шияна.

Необхідно визначити відмінності у стратегії навчання дітей початкової ланки за даними типовими освітніми програмами, заповнивши таблицю.

Типова освітня програма авторським колективом під керівництвом О. Савченко		Типова освітня програма авторським колективом під керівництвом Р. Шияна.	
1	Основні змістові лінії освітньої програми	1	Основні змістові лінії освітньої програми
2	Ключові компетентності	2	Ключові компетентності
3	Основні методи навчання	3	Основні методи навчання
4	Способи інтеграції освітніх галузей	4	Способи інтеграції освітніх галузей

Тестові завдання для самоконтролю

1. Вкажіть рядок, де схарактеризовано поняття «Державний стандарт загальної середньої освіти»:

- а) це система наукових знань, практичних умінь і навичок, засвоєння й набуття яких закладає основи для розвитку та формування особистості;
- б) це сукупність норм і положень, що визначають державні вимоги до освіченості учнів й випускників шкіл на рівні початкової, базової та повної загальної середньої освіти, а також гарантії держави щодо її здобуття;
- в) це документ, що визначає набір навчальних предметів, які вивчають у закладі освіти, їх розподіл, тижневу й річну кількість годин, відведених на кожний навчальний предмет, структуру навчального року.

2. Інтегроване навчання це:

- а) навчальний процес спрямований на розвиток інтелекту особистості, її творчих здібностей, уміння жити й працювати в соціальному середовищі;
- б) це сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій учителя й учня. Вони спрямовані на формування цілісної картини світу школяра на основі об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей (навчальних предметів);
- в) здійснення такого відбору навчального матеріалу, який відповідав би структурі певної галузі знань і навчального предмета, специфіці його розділів і тем, викладання предмета на підставі перевірених наукових даних, розкриття причинно-наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій.

3. Знайдіть правильне визначення поняття «інтерактивне навчання»:

- а) застосування таких методів, прийомів і форм організації навчання, що забезпечать тривале збереження в пам'яті учнів набутих знань, умінь і навичок;
- б) жвавий, образний виклад матеріалу, мова учителя переконлива, чуттєва, його ставлення до учнів позитивне, зовнішній вигляд охайний, діловий, естетичний, використовуються цікаві приклади, наочні й технічні засоби навчання;
- в) це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де й учень і вчитель є рівноправними суб'єктами навчального процесу, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють здійснювати.
- 4. Вкажіть рядок, в якому подано визначення поняття «метод навчання»:**
- а) це взаємопов'язана діяльність викладача та учнів, спрямована на засвоєння учнями системи знань, набуття умінь та навичок, їх виховання й загальний розвиток;
- б) це спосіб організації навчальної діяльності, який регулюється певним, наперед визначеним розпорядком; зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється у визначеному порядку і в певному режимі;
- в) це конкретна навчальна ситуація, що сприяє досягненню проміжної (допоміжної) мети конкретного методу.
- 5. Скільки ключових компетентностей затверджено Новим Державним стандартом початкової освіти 2018 року?**
- а) 7 ключових компетентностей;
- б) 9 ключових компетентностей;
- в) 10 ключових компетентностей;
- г) 11 ключових компетентностей.
- 6. З перерахованих нижче, виберіть та позначте ключові знання вчителя НУШ.**
- а) теоретичні основи компетентнісного навчання;
- б) зміст і очікувані результати курсу «Я досліджую світ»;
- в) особливості навчання дітей;
- г) особливості застосування інтерактивних методів;
- ґ) знання основ управління навчальним закладом;
- д) умови та критерії успішного впровадження превентивних програм у навчальних закладах;
- е) методи оцінювання якості викладання;
- є) знання гуманістичної спрямованості педагогічної діяльності.
- 7. Вкажіть рядок, де подано визначення поняття «освіта»:**
- а) цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок або щодо їх вдосконалення. Процес і результат засвоєння

особистістю певної системи наукових знань, практичних умінь та навичок і пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної й творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості;

б) сукупність основ науки про природу, суспільство, мистецтво, а також відповідних умінь і навичок, необхідних кожній людині незалежно від професії;

в) сукупність знань про головні галузі виробництва й набуття загальнотехнічних умінь, необхідних для участі в продуктивній праці, їх здобувають у процесі вивчення предметів політехнічного циклу.

8. Знайдіть визначення поняття «міжпредметна інтеграція»:

а) структурно-логічні зв'язки між окремими навчальними дисциплінами, які об'єднують їх в єдину систему дисциплін окремого профілю;

б) кілька предметів пов'язаних однією темою;

в) локальне формування системи знань.

9. Визначте правильне тлумачення поняття «діяльнісний підхід» в освіті:

а) містить усю різноманітність цілей і завдань педагогічної діяльності: від загальної мети – всебічного і гармонійного розвитку особистості до конкретних завдань формування певних якостей чи їх елементів;

б) відображає сенс, котрий вкладається як у загальну мету, так і в кожне конкретне завдання; зміст, який необхідно засвоїти;

в) це не сукупність окремих освітніх технологій чи методичних прийомів. Це методологічний базис, на якому будуються різні системи навчання зі своїми конкретними технологіями, прийомами та теоретичними особливостями;

г) процес, який характеризує досягнуті зрушення відносно поставленої мети.

10. Назвіть стиль спілкування, який характеризується застосуванням на уроці елементів педагогічної майстерності та рівності у стосунках вчителя та учня:

а) авторитарний;

б) ліберальний;

в) демократичний;

г) немає правильної відповіді.

Питання для самоконтролю

1. Які три глобальні цілі існують у сучасній освіті?
2. Які ключові компетентності визначив Європейський Союз для навчання протягом життя?
3. На розвиток яких компетентностей спрямований інтегрований курс «Я досліджую світ»?
4. Яким чином за концепцією НУШ повинна змінитися роль школи в житті дитини?

5. В чому полягає сутність інтерактивного навчання? Коротко опишіть основні методи інтерактивного навчання.
6. Які існують методи навчання? Розкажіть про класифікацію методів навчання.
7. В чому полягає сутність інтегрованого навчання?
8. Яким чином оновлення змісту початкової освіти впливає на формування та розвиток критичного мислення школярів?
9. Які ви знаєте засоби розвитку критичного мислення школярів?
10. Яке значення у навчально-виховному процесі НУШ мають «Ранкове коло» та «Ранкові зустрічі»?

? Завдання для самостійної підготовки

1. Визначте ключове завдання Нової української школи.
2. Розкрийте поняття «Чотиривимірна модель освіти».
3. Назвіть головні завдання і принципи НУШ.
4. Розкрийте поняття «компетентнісне навчання».
5. Вкажіть ознаки компетентнісного навчання.
6. Розкрийте поняття інтегрованого навчання.
7. Визначте ефективні методи навчання НУШ.

Література

Основна:

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу»: навчально-методичний посібник «Нова українська школа». Київ: Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.

Інформаційні джерела:

1. Модельні освітні програми: державна наукова установа Інститут модернізації змісту. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>
2. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: постанова Каб. Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-p#Text>
3. Я досліджую світ. Курс підготовки вчителів. Поняття і види компетентностей. URL: <http://jds.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>
4. Компетентнісне навчання: актуальні питання та виклики. Освітній портал. URL: <https://www.op.ua/news/osvita-v-ukraini/kompetentnisne-navchannya-aktualni-pitannya-ta-vikliki>
5. Концепція Нової української школи: концептуальні засади реформування середньої школи. МОН, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (частина 2). URL: <https://nus.org.ua/articles/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/>

7. Добровольська Л. Н., Чорновіл В. О. «Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів»: матеріали інтернет-семінару. Черкаси : Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Особливості викладання освітніх галузей інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Тема 3. Методика викладання освітніх галузей на основі інтеграційних зв'язків.

План

1. Методика викладання освітніх галузей на основі інтеграційних зв'язків.
2. Інтегрований курс «Я досліджую світ»: дослідницька діяльність НУШ, моделювання, експеримент.
3. Інтегрований та діяльнісний підхід у природничій, громадянській та історичній, соціальній і здоров'язбережувальній галузях.
4. Кооперативне навчання у формуванні соціальних навичок.

Основні поняття теми: інтеграційні міжпредметні зв'язки, діяльнісний підхід, дослідницька діяльність НУШ, моделювання, експеримент.

Метою практичного заняття є формування уявлення студентів про інтеграційні міжпредметні зв'язки під час викладання навчальних предметів в початковій школі

Методичні рекомендації

1. Методика викладання освітніх галузей на основі інтеграційних зв'язків.

Опрацювання **першого питання** передбачає засвоєння студентами сутності та принципів інтеграційних зв'язків при відборі та об'єднанні навчального матеріалу з різних освітніх галузей, для цілісного та різнобічного вивчення важливих наскрізних тем. Ознайомитися з сучасними типами уроків, на яких реалізується міжпредметна інтеграція змісту навчання та класифікацією міжпредметних зв'язків (додаток Г).

Необхідно зрозуміти, що визначаючи під час навчання теми інтегративного характеру, необхідно брати до уваги лише суттєві, об'єктивно необхідні зв'язки між предметами одного циклу для розкриття змісту через відповідний добір навчального матеріалу. Також важливим є те, щоб понятійний апарат спирався на зміст інших базових предметів, на інформацію, яку отримують учні із засобів масової інформації, літератури, мистецтва, та на їхній життєвий досвід [3].

2. Інтегрований курс «Я досліджую світ»: дослідницька діяльність НУШ, моделювання, експеримент.

У межах вивчення **другого питання** студентам пропонується ознайомитися з дослідницькою діяльністю НУШ, моделюванням, експериментальною діяльністю тощо. Під час вивчення матеріалу слід звернути увагу на те, що вище зазначені види практичної діяльності учнів позитивно впливають на емоційну сферу дитини, сприяють розвитку уяви, фантазії, мислення, концентрують увагу, сприяють навчальній пошуковій діяльності дітей та дають змогу набути практичних знань і досвіду, для використання їх в повсякденному житті.

3. Інтегрований та діяльнісний підхід у природничій, громадянській та історичній, соціальній і здоров'язбережувальній галузях.

Опрацювання **третього питання** теми має на меті засвоєння здобувачами вищої освіти системи інтегрованих знань про природу й суспільство, світоглядних орієнтацій, формування цифрової, технологічної та інших ключових компетентностей учнів, які визначаються тематичною основою курсу, його змістовими лініями, що визначені Державним стандартом початкової освіти й охоплюють складники освітніх галузей в їх інтегрованому змісті.

Студентам необхідно пам'ятати про те, що компетентнісний підхід передбачає не лише достатній обсяг інформації про об'єкт пізнання, його якість, а й забезпечення дослідницької активності учнів у вияві причинно-наслідкових зв'язків; надання переваги знанням, які можна здобути самостійно, застосовувати набутий досвід у нових ситуаціях.

4. Кооперативне навчання у формуванні соціальних навичок.

Під час розгляду **четвертого питання** студентам слід сформувати уявлення про технологію кооперативного навчання. Важливо зрозуміти, що використання даної технології дає можливість учням обговорювати проблеми, наводити власні доводи для її вирішення, аргументувати власний погляд на проблему. Слід пам'ятати, що робота в групах допомагає створити гарний психологічний клімат, сприяє розвитку вміння ефективно взаємодіяти в колективі, де всі учні стають активними учасниками комунікативної взаємодії, переборюють страх критики, вчаться слухати одне одного, толерантно ставитись до чужої точки зору, приймати групові рішення.

Практичне завдання

Розробити конспект «Ранкового кола», «Ранкової зустрічі», дотримуючись усіх структурних компонентів даної інтерактивної технології.

Першим компонентом ранкової зустрічі є:

Організаційний компонент:

Він включає:

- визначення часу й тривалості ранкової зустрічі;
- вибір місця проведення;
- підготовку предметно-просторового середовища;
- об'єднання дітей у коло.

Наступні структурні компоненти мають декілька варіацій, які можна зустріти у сучасних методичних публікаціях останніх років:

I варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Групові заняття;
- 3) Щоденні новини;
- 4) Обмін інформацією.

II варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Обмін інформацією. Крісло автора;
- 3) Групове заняття.

III варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Повідомлення учнів;
- 3) Гра;
- 4) Колективна робота.

IV варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Обмін інформацією;
- 3) Групове заняття;
- 4) Щоденник вражень.

Тестові завдання для самоконтролю

1. **Вкажіть чотири правильні компоненти структури проведення ранкової зустрічі по НУШ:**
  - а) вітання;
  - б) групове заняття;
  - в) обмін інформацією; повідомлення учнів; крісло автора;
  - г) щоденні новини; гра; колективна робота;
  - д) індивідуальна робота;
  - є) групове звернення до вчителя.
2. **Мета проведення «Ранкової зустрічі»:**
  - а) встановлення атмосфери довіри;
  - б) зосередження на власній особистості;
  - в) згладжування конфліктів, якщо вони виникають;
  - г) отримання задоволення від перебування в колективі однолітків;
  - д) об'єднання групи.
3. **Скільки виділяють етапів організації експериментально-дослідного навчання?**
  - а) один;
  - б) два;
  - в) три;
  - г) чотири.
4. **Дослідницька діяльність це:**

- а) вид інтелектуально-творчої діяльності, здійснюваної на основі пошукової активності та дослідницької поведінки;
  - б) система експериментальних та творчо-розвивальних завдань;
  - в) практичні вправи.
- 5. Скільки ключових компетентностей затверджено Новим Державним стандартом початкової освіти 2018 року?**
- а) 7 ключових компетентностей;
  - б) 9 ключових компетентностей;
  - в) 10 ключових компетентностей;
  - г) 11 ключових компетентностей.
- 6. Визначте основну мету оцінки вчителем знань учнів:**
- а) стимулювати, спрямовувати навчально-пізнавальну діяльність школярів;
  - б) інформувати учнів про їх успіх або неуспіх у конкретній ситуації;
  - в) з'ясувати думку вчителя про учня;
  - г) інформувати батьків про діяльність дитини.
- 7. Визначте рядок, в якому вказані лише психічні процеси:**
- а) сприйняття, пам'ять, втома, напруження, стреси, почуття;
  - б) уява, мислення, збудження, пристрасті, прийняття рішень;
  - в) обдарованість, характер, натхнення, мова, рівень домагань;
  - г) немає правильної відповіді.
- 8. У яких класах молодші школярі вивчають Інтегрований курс «Я досліджую світ»:**
- а) 1-4 класах;
  - б) 3-4 класах;
  - в) 2-4 класах.
- 9. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» полягають у:**
- а) дидактико-методичній організації навчання;
  - б) його зв'язку з життям;
  - в) з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях;
  - г) усі відповіді є правильними.
- 10. Для формування дослідницьких навичок учнів необхідно:**
- а) ознайомити учнів зі способами пізнання навколишнього світу;
  - б) спостереження;
  - в) дослідження;
  - г) моделювання;
  - д) кооперативне навчання;
  - е) усі відповіді є правильними.

Питання для самоконтролю

1. Яких принципів слід дотримуватися при відборі та об'єднанні навчального матеріалу з різних освітніх галузей?

2. Які існують сучасні типи уроків, на яких можлива реалізація міжпредметної інтеграції?
3. Яка існує класифікація міжпредметних зв'язків?
4. На яку інформацію повинен спиратись понятійний апарат при доборі змісту інших базових предметів?
5. Яку роль відіграє діяльнісний підхід у сучасній освіті НУШ?
6. Яке значення має дослідницька діяльність, моделювання та експериментальна діяльність для учнів початкової школи.
7. Яким чином технології кооперативного навчання впливають на формування соціальних навичок школярів?
8. Які функції виконує педагог під час проведення кооперативного уроку?
9. Назвіть умови ефективного перебігу кооперативного навчання.
10. Які існують методи кооперативного навчання?

? Завдання для самостійної підготовки

1. Ознайомитися з навчальним дидактичним матеріалом для розвитку математичних здібностей дітей «Палички Кюїзенера» та логічні блоки Дьенеша. Розкрити мету їх застосування та можливість використання даного методичного матеріалу в системі інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Література

Основна:

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу»: навчально-методичний посібник «Нова українська школа». Київ: Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.
2. Крокуємо до успіху: ранкові зустрічі: навчально-методичний посібник / уклад.: Н. Б. Ларіонова, Н. М. Стрельцова, М. О. Банник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2018. 114 с.

Додаткова:

1. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

Інформаційні джерела:

1. Большакова І. О. Особливості реалізації між предметної інтеграції змісту навчання на уроках у початковій школі. URL: <https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2014/05/Большакова-І.О..pdf>
2. Модельні освітні програми: державна наукова установа Інститут модернізації змісту. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>
3. Ніколенко Л. Інтеграція в НУШ: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. URL: [https://osvitaua.com/2020/02/88064/#:~:text=integration%20—%20по-%20повнення%2C%20відновлення,наскрізних%20тем%20\(тематична%20інтеграція\).](https://osvitaua.com/2020/02/88064/#:~:text=integration%20—%20по-%20повнення%2C%20відновлення,наскрізних%20тем%20(тематична%20інтеграція).)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Гра по-новому – навчання по-іншому (з LEGO)

Тема 4. Технології, інженерія (STEM- освіта).

План

1. Технології, інженерія (STEM-освіта).
2. Педагогіка гри у сучасній початковій школі. Освітній потенціал гри з LEGO.
3. Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок».
4. Інтеграція методики компетентнісного навчання «Шість цеглинок» в освітній процес НУШ.
5. Проектна діяльність.

Основні поняття: STEM-освіта, педагогіка гри, проектна діяльність, «Шість цеглинок», безпечне освітнє середовище.

Метою практичного заняття є формування уявлення студентів про методику компетентнісного навчання «Шість цеглинок» та педагогіку гри у сучасній початковій школі

Методичні рекомендації

1. Технології, інженерія (STEM-освіта).

Опрацювання **першого питання** модуля передбачає формування уявлення студентів про STEM-освіту, що STEM-освіта спрямована на розвиток особистості через формування компетентностей, природничо-наукової картини світу, світоглядних позицій й життєвих цінностей з використанням трансдисциплінарного підходу до навчання, що базується на практичному застосуванні наукових, математичних, технічних та інженерних знань та вмінь для розв'язання практичних проблем для подальшого використання їх у професійній діяльності [9].

Під час розгляду даного питання особливу увагу необхідно приділити методам STEM-освіти, де базою для STEM-освіти вступають наукові методи, математичне моделювання, інженерний дизайн та інноваційне мислення.

2. Педагогіка гри у сучасній початковій школі. Освітній потенціал гри з LEGO.

Друге питання передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти закономірностей процесу ігрової діяльності здобувачів початкової освіти в Новій українській школі, розуміння цілей та змісту, психологічної та педагогічної основи ігрової діяльності.

Студентам слід звернути увагу на необхідність дотримання вимог щодо організації освітнього середовища для реалізації ігрового та діяльнісного підходу, максимально використовуючи освітній потенціал методики «Шість цеглинок».

Важливо усвідомити особливості застосування ігрових та діяльнісних методів навчання на різних навчальних предметах та інтегрованих курсах освітніх галузей, а також способи організації командної роботи молодших школярів.

3. *Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок».*

В межах вивчення **третього питання** студентам потрібно усвідомити, що кожна гра-завдання – це цілий комплекс не лише для розвитку мислення, мовлення, уваги, а й механізм розвитку оперативної пам'яті, самоконтролю та ментальної (когнітивної) гнучкості, що вкрай необхідні для навчання в початковій школі. Окрім цього, використання даної методики спрямоване на розвиток важливих соціальних навичок, вміння вчитись у своїх однолітків, вміння розподіляти ролі, розв'язувати проблеми тощо [4].

Для кращого розуміння методики «Шість цеглинок», студентам слід пам'ятати, що дана методика – це не фіксований набір завдань та інструкцій, а відкрита система, яка стимулює учня робити відкриття, досліджувати, експериментувати, шукати власні відповіді на проблемні ситуації, ставити цілі та розробляти план дій, творити та імпровізувати досхоchu. Застосування методики «Шість цеглинок» покликано сприяти не лише розвитку компетентностей учнів початкової школи, а й становленню педагога нової школи, який прагне відійти від педагогіки однієї правильної відповіді. Цей інструмент надає можливість й простір педагогові змінити роль педагога-виконавця на педагога-дизайнера.

4. *Інтеграція методики компетентнісного навчання «Шість цеглинок» в освітній процес НУШ.*

Опрацювання **четвертого питання** теми має на меті засвоєння студентами, що на сьогодні конструктори LEGO є незамінним матеріалом для занять з дітьми у закладах дошкільної освіти і в початковій школі. LEGO-технологія цікава тим, що об'єднує в собі елементи гри та експериментування.

Робота з LEGO-цеглинками дає можливість вчить дітей творчо мислити, знаходити взаємозв'язки, будувати ланцюжки логічних суджень, планувати свої дії, висловлювати власну думку, сприяє корекції психічних процесів та подоланню розладів мовлення у дітей.

Ще однією перевагою використання методики «Шість цеглинок» є розкриття широкого спектру можливостей вчителя у використанні даного матеріалу, так як можна вирішити завдання освітньої діяльності за багатьма напрямками та можна їх інтегрувати у будь-який вид діяльності та форму роботи, оскільки даний інструмент носить міждисциплінарний характер.

5. *Проектна діяльність.*

П'яте питання теми передбачає опанування проектною діяльністю в початковій школі. Студенти повинні засвоїти, що метод проектів можна розглядати як: метод навчання, якщо він застосовується на окремому етапі навчальної діяльності; як комплекс дидактичних прийомів, спрямованих на досягнення освітньої мети в межах певної організаційної форми; як форму організації навчання, якщо узгоджена діяльність учителя й учнів здійснюється

за встановленими етапами й певним режимом (наприклад, уроки-проекти); як педагогічну технологію, якщо являє собою комплексний інтегративний процес, який передбачає цілепокладання, планування, відповідну організацію, реалізацію цілей за допомогою адекватних методів і форм, аналіз результатів.

Особливу увагу студентам слід приділити, мотивації учнів до проектної діяльності, структурі та типам проектів.

Практичне завдання

Користуючись Типовими освітніми програмами авторських колективів під керівництвом О. Савченко або Р. Шиян, обрати тему проекту відповідно до програмового змісту однієї з освітніх галузей та користуючись додатками Д, Д. 1, розробити план реалізації проекту, який би ви запропонували школярам. В ході виконання даного завдання важливим аспектом є визначення педагогічних цілей (дидактичної, пізнавальної, виховної, розвивальної) та задач реалізації проекту.

 Підготуватись до презентації та обговорення!

Тема 5. Організація ефективного і безпечного освітнього середовища.

План

1. Організація ефективного й безпечного освітнього середовища. Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища
2. Практика ранкових зустрічей як засіб формування спільноти класу. Фізичне середовище.
3. Встановлення правил. Навчальні центри/освітні осередки та їх організація. Участь дітей в організації освітнього середовища.

Основні поняття теми: безпечне освітнє середовище, комфортне навчання, психологічна комфортність, інтелектуальна комфортність, фізична комфортність.

Метою практичного заняття є формування у студентів уявлення про організацію ефективного та безпечного освітнього середовища під час навчання.

Методичні рекомендації

1. Організація ефективного й безпечного освітнього середовища. Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища

Вивчення **першого питання** теми має наметі формування у студентів уявлень про організацію ефективного та безпечного освітнього середовища.

Здобувачам вищої освіти слід пам'ятати, що освітнє середовище у початкових класах має бути безпечним місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними та в безпеці, де відбувається більшість навчальних видів діяльності. Окрім цього, освітнє середовище має відображати філософію концепції Нової української школи та освітню програму. Освітнє середовище НУШ повинно забезпечувати право вибору (додаток 3), формувати спільні

цінності, розвивати соціальні навички та навички спілкування, тому його організація передбачає створення навчальних центрів/осередків, які відображають навчальні потреби й інтереси дітей.

Організація навчальних центрів здійснюється для забезпечення дослідницької діяльності дітей, для формування самостійності, для організації роботи дітей в парах, у малих групах, а також індивідуально. У навчальних центрах можна проводити різні види навчальної діяльності, тому вони мають містити різні навчальні матеріали [3].

2. Практика ранкових зустрічей як засіб формування спільноти класу. Фізичне середовище.

Під час розгляду **другого питання** теми студентам необхідно актуалізувати свої знання з практики проведення ранкових зустрічей. Важливо усвідомити, що ранкові зустрічі сприяють розвитку важливих навичок дітей, зокрема спілкуванню та формуванню академічних й соціальних умінь. Крім того, ця практика сприяє створенню у класі сприятливого настрою та позитивній поведінці.

Ранкова зустріч дає педагогам можливість навчити дітей взаємній повазі та позитивному ставленню один до одного, сприяти формуванню цілісного колективу, розвиває навички спілкування, а також дають можливість дітям дізнатися в доступній формі про демократичні цінності такі як: інклюзія, толерантність, власна та соціальна відповідальність тощо.

При вивченні даного питання необхідно звернути увагу на поняття «фізичне середовище». Фізичне середовище включає в себе навчальні центри/осередки – це навчальні матеріали та їх організація. Це може бути: центр читання та письма; центр природознавства; математичний та мистецький центри.

3. Встановлення правил. Навчальні центри/освітні осередки та їх організація. Участь дітей в організації освітнього середовища.

В межах вивчення **третього питання** студенти повинні усвідомити принципи організації навчальних центрів/осередків. Освітній простір повинен бути мотивувальним, креативним, технологічним, енергоефективним, інклюзивним (додаток Е). Приділити увагу тенденціям сучасної освіти, щодо створення рівних можливостей навчатися, задоволення освітніх потреб обдарованих дітей, забезпечення доступності будь-якого куточка закладу для дітей з особливими освітніми потребами. Тому при організації освітнього середовища, велика увага приділяється його модифікації та адаптації відповідно до потреб кожного учня, з урахуванням принципів універсального дизайну.

Практичне завдання

Розробити конспект інтегрованого заняття з використанням комплекту «Шість цеглинок»

Конспект має містити такі структурні компоненти:

- тема уроку;
- мета уроку:

- формування предметних компетентностей;
- формування ключових компетентностей;
- тип уроку;
- обладнання;
- перелік дидактичного матеріалу;
- попередня робота (за необхідності);
- хід уроку: основні структурні елементи (додаток Г);
- перелік використаних джерел.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Методика «Шість цеглинок» сприяє розвитку:

- а) виконавчих функцій мозку;
- б) просторового сприйняття і мислення;
- в) пам'яті, уваги, вміння спостерігати, порівнювати, узагальнювати, аналізувати;
- г) сили волі;
- д) фізичних здібностей.

2. Знайдіть правильне визначення терміну «гра»:

- а) діяльність людини з моделювання іншого виду діяльності;
- б) процес (процеси) активної взаємодії суб'єкта з об'єктом, під час якого суб'єкт задовольняє свої потреби чи досягає мети;
- в) організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння й усвідомлення навчального матеріалу та подальшого застосування отриманих знань, умінь і навичок на практиці, а також цілеспрямований процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок;
- г) цілеспрямована діяльність людей зі створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб кожного індивіда і суспільства в цілому.

3. Вкажіть функції гри:

- а) соціокультурна;
- б) інформативна;
- в) комунікативна;
- г) корегувальна;
- г) статична;
- д) ігротерапевтична;
- є) компенсаторна;
- ж) розважальна;
- з) самореалізації дитини в грі;
- є) усі відповіді є правильними.

4. Знайдіть визначення STEM-освіти:

- а) підхід до навчання дитини, коли за основу беруть не набуття знань, а вміння їх здобути, застосувати, не втрачаючи при цьому себе, як особистості. Отримати знання не окремими предметами, а за допомогою інтеграції чотирьох напрямів в єдине ціле;

- б) спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є загальні і спеціальні компетентності тих, хто навчається;
- в) це навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самостійність. Визнання учня з особливими освітніми потребами особистістю.
- 5. Визначте формувальні напрямки LEGO-технології:**
- а) вміння розв'язувати проблемні завдання, ставити мету, міркувати про подальшу роботу, розробляти план дій;
- б) творче мислення;
- в) діти вчаться детально пояснювати свої дії, пояснювати міркування, надавати чіткі та зрозумілі інструкції, розповідати історії, висловлювати власні думки;
- г) вміння співпрацювати, зокрема, вміння працювати в парах чи групах, ділитися матеріалами, вміння вчитися у своїх однолітків, дослухатися до їхніх ідей та пропонувати власні, вміння аналізувати ідеї та обирати раціональніші, вміння розподіляти ролі та обов'язки;
- г) сенсорне сприйняття, допомагає формувати уявлення про зовнішні властивості предметів: форму, величину, колір, положення у просторі;
- д) дрібну моторику;
- є) цілісну систему уявлень дитини про навколишній світ, збагачує життєвий досвід дитини;
- ж) усі відповіді є правильні.
- 6. Знайдіть правильну відповідь. Безпечне освітнє середовище це:**
- а) унеможливлення заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди;
- б) унеможливлення вживання на території закладу різних шкідливих напоїв та речовин;
- в) дотримання санітарних норм;
- г) дотримання законодавства;
- г) усі відповіді є правильними;
- д) немає правильної відповіді.
- 7. В яких видах діяльності можна застосовувати LEGO-технології?**
- а) розвиток мовлення;
- б) математика;
- в) фізхвилинки;
- г) читання;
- г) навчання грамоти;
- д) вправи для розвитку орієнтування у просторі;
- є) малювання цеглинками;
- ж) формування фонематичного сприйняття;
- з) пальчикові гімнастики;
- і) усі відповіді є правильними;
- к) немає правильної відповіді.

- 8. Знайдіть правильне визначення поняття «освітнє середовище»:**
- а) сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні;
  - б) це частина Всесвіту, яка вивчається, тоді як навколишнє середовище – це залишок Всесвіту, який лежить поза межами системи;
  - в) навколишній зовнішній соціальний світ – норми, закони, правила, традиції, які впливають на людину або соціальну групу. Містить в собі суспільні умови становлення, існування, розвитку та діяльності людей, які тісно пов'язані з суспільними відносинами, у які ці люди включені.
- 9. Хто із видатних педагогів першим приділив увагу просторово-предметному компоненту освітнього середовища як ключовому фактору особистісного розвитку молодого покоління?**
- а) М. Монтессорі;
  - б) Я-А. Коменський;
  - в) Ж-Ж. Руссо.
- 10. У просторово-предметний компонент освітнього середовища включають:**
- а) архітектуру будівлі школи;
  - б) рівень відкритості (закритості) елементів внутрішнього дизайну;
  - в) просторову структуру і розмір приміщень;
  - г) простоту трансформації;
  - г) можливість переміщень для суб'єктів;
  - д) знаходження учнів за партами;
  - є) ігри на шкільному майданчику.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Яку роль відіграє вчитель у формуванні психологічно безпечного середовища?
2. З якою метою в освітній процес НУШ впроваджується методика «Шість цеглинок»?
3. Які методи навчання відносять до STEM-освіти?
4. Які ви знаєте способи організації командної роботи молодших школярів?
5. Які існують особливості застосування ігрових та діяльнісних методів навчання в різних освітніх галузях?
6. Які існують вимоги щодо організації освітнього середовища?
7. Дайте визначення поняття «Компетентнісне навчання»?
8. Що таке проєктна діяльність НУШ?
9. Яким чином встановлюються правила в освітній системі НУШ?
10. Яким чином забезпечується право вибору учнів в освітньому процесі НУШ?

? *Завдання для самостійної підготовки*

1. Розкрити особливості розвитку дітей 6-7 річного віку, пов'язані з початок навчання у школі:
  - вплив на емоційний стан і поведінку дитини;
  - особливості пізнавальних процесів;
  - етапи та умови розвитку пізнавальних процесів;
  - особливості розвитку дітей під час організації навчання;
2. Розкрити сутність участі дітей в організації освітнього середовища.

Література

Основна:

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу»: навчально-методичний посібник «Нова українська школа». Київ : Видавництво «Алатон», 2019.128 с.

Додаткова:

1. Євмінець М, П., Коваленко О. Ю. Використання LEGO на уроках в початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. Видавничий дім «Гельвентика», Причорноморський Науково-дослідний інститут. Випуск 29, Т.2, 2020. С. 164-168.
2. Нова українська школа : поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
3. Романенко Л. В., Воловенко Н. П. Застосування LEGO-технології на уроках математики в початковій школі : теоретичний вимір. *Молодий вчений*, № 10 (86), 2020. С. 429-434.
4. Шість цеглинок в освітньому просторі школи : методичний посібник. / упоряд. О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 32 с.

Інформаційні джерела:

1. STEM-освіта : інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>
2. STEM-освіта та її впровадження в освітній процес. URL: <https://buki.com.ua/news/stem-osvita/>
3. Практичні способи впровадження STEM-освіти в Україні. URL: <https://b-pro.com.ua/statti/shho-potribno-dlya-vprovadzhennya-stem-osviti-v-ukraini-dumka-eksperta>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Гуманізація освітнього середовища

Тема 6. Соціальна інклюзія.

План

1. Соціальна інклюзія. Діти з особливими освітніми потребами.
2. Механізми надання додаткової підтримки.
3. Особливості роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітніх закладів. Виховання толерантного ставлення до дітей з ООП.
4. Індивідуальна програма розвитку, індивідуальний навчальний план, індивідуальна програма навчання дитини з ООП. Функціональні обов'язки вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі.

Основні поняття теми: інклюзія, діти з ООП, толерантність, ППР, ППН.

Метою практичного заняття є формування уявлення студентів про те, що інклюзивна освіта спрямована на забезпечення якісної освіти для всіх. Студенти повинні набути знання про особливості навчання дітей з ООП в інклюзивних класах.

Методичні рекомендації

1. Соціальна інклюзія. Діти з особливими освітніми потребами

Опрацювання **першого питання** вимагає від студентів розуміння, що сучасна школа базується на демократичних цінностях та повазі до основних прав людини та створює умови для максимально значущої участі в освітньому процесі для дітей з особливими освітніми потребами. Тому для вчителя важливо знати про додаткові потреби таких дітей, щоб здійснити необхідні зміни у навчальному середовищі (візуальні й матеріальні межі простору, візуальні позначення і підказки), як адаптувати, або модифікувати навчальний матеріал.

Під час розгляду першого питання необхідно звернути особливу увагу на роль асистента вчителя у навчальному процесі, у соціально-педагогічному супроводі та взаємозв'язок з командою супроводу (додаток Є).

Вивчення першого питання вимагає повторення окремих тем з курсу «Спеціальної педагогіки»: норма та відхилення, особливості психофізичного розвитку дітей з ООП, засоби корекції та компенсації.

2. Механізми надання додаткової підтримки.

Вивчення **другого питання** передбачає засвоєння студентами механізму надання додаткової підтримки дітям з ООП. Під час вивчення даного питання необхідно звернути увагу на алгоритм та нормативно-правову базу створення інклюзивних класів; порядок та умови фінансування інклюзивних класів; проведення підготовчої роботи школи при створенні інклюзивних класів;

визначення команди супроводу; обов'язки вчителя та його асистента; принципи створення ІПР; принципи складання ІПН; порядок проведення корекційно-розвиткових занять; принципи оцінювання навчальних досягнень дітей з ООП.

3. Особливості роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітніх закладів. Виховання толерантного ставлення до дітей з ООП.

Третє питання теми має наметі формування у здобувачів вищої освіти чіткого уявлення про особливості роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Педагогу, який задіяний у роботу з дітьми з ООП, потрібні знання психолого-педагогічних особливостей, вікових та індивідуальних особливостей розвитку різних категорій дітей з порушеннями психофізичного розвитку, для відбору оптимальних способів організації спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами та з нормальним розвитком. Відповідно, майбутній педагог повинен вміти створювати середовище, яке сприятиме розвитку і дітей з особливими освітніми потребами, і дітей з нормальним розвитком.

Студентам слід приділити увагу особливостям спілкування з дітьми з ООП (додаток Ж), оскільки особистісний компонент підготовки фахівців включає толерантне ставлення до дітей з ООП, їх адекватне сприйняття, вміння з ними вправлятися, розуміючи їх особливості, вміння знаходити сильні та слабкі сторони таких дітей та вміння співпрацювати з батьками таких дітей.

4. Індивідуальна програма розвитку, індивідуальний навчальний план, індивідуальна програма навчання дитини з ООП. Функціональні обов'язки вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі

Опрацювання **четвертого питання** теми дає можливість студентам засвоїти особливості та основні етапи складання індивідуальної програми розвитку (ІПН), індивідуального навчального плану та індивідуальної навчальної програми (ІНП).

Здобувачі вищої освіти повинні усвідомити, що ІПН, ІНП є передумовою у забезпеченні ефективності навчання дитини з ООП та дають можливість індивідуалізувати освітній процес з урахуванням її індивідуальних потреб й можливостей, здібностей та інтересів.

Важливо акцентувати увагу на основних ролях та функціях асистента вчителя, ознайомитися з нормативно-правовим забезпеченням роботи асистента вчителя та його основною документацією тощо.

Практичне завдання

Підготуватися до обговорення наступних питань:

1. Що таке індивідуальна програма розвитку дитини з ООП?
2. Яким чином відбувається її складання та затвердження?
3. Коли, ким і за яких обставин відбувається її корегування?
4. Що таке індивідуальна навчальна програма?
5. Яким чином здійснюється адаптація або модифікація програми?
6. Хто приймає участь в адаптації або модифікації індивідуальної навчальної програми?

7. Яка роль вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі?
8. Яким чином відбувається організація інклюзивного навчання?
9. Якими законодавчими актами керуються в процесі організації інклюзивного навчання?
10. Яким чином організовується співпраця з батьками дітей з ООП?

Тема 7. Форми оцінювання НУШ.

План

1. Мета і завдання оцінювання в сучасній школі.
2. Формувальне оцінювання. Вербальне оцінювання. Контрольно-оцінювальна діяльність.
3. Технологія портфоліо.

Основні поняття теми: формувальне, вербальне, контрольно-оцінювальна діяльність.

Метою практичного заняття є сформувати уявлення студентів про сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів.

👉 Методичні рекомендації

1. Мета і завдання оцінювання в сучасній школі.

Перше питання передбачає засвоєння студентами системи оцінювання НУШ та системи оцінювання дітей з ООП. Студентам необхідно засвоїти сутність та сучасний підхід до практики оцінювання в НУШ (діагностика навчання, функції оцінювання, загальну мету оцінювання, основні цілі сучасного оцінювання, словесні засоби мотивації та підтримки учнів).

Акцентувати увагу слід на тому, що в сучасній школі змінюється загальна мета оцінювання – вона перестає бути лише інструментом оцінювання успішності учня, а стає засобом навчання для вчителя також. У рамках цієї мети можна визначити такі основні цілі сучасного оцінювання

2. Формувальне оцінювання. Вербальне оцінювання. Контрольно-оцінювальна діяльність.

При опрацюванні **другого питання** теми слід звернути увагу на рекомендації Державного стандарту початкової з впровадження формувального оцінювання навчальних досягнень учнів, тому що за формувальним оцінюванням відстежується особистісний розвиток дитини та хід опанування нею навчального досвіду як основи компетентності (додаток 3).

Особливу увагу студентам необхідно приділити основним аспектам оцінювання дітей з ООП (вербальному оцінюванню, відстеженню індивідуальних досягнень учнів, наданню зворотного зв'язку, контрольно-оцінювальній діяльності тощо).

3. Технологія портфоліо.

Вивчення **третього питання** дає можливість здобувачам вищої освіти докладніше ознайомитися з технологією «Портфоліо» як важливою технологією оцінювання у початковій школі, яка є інструментом, який

демонструє, чого досягла дитина. Слід звернути увагу на те, яких цілей можна досягти, використовуючи дану технологію та на те, що в інклюзивному класі портфоліо є важливим засобом контролю та оцінки, який ґрунтовно доповнює критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.

Практичне завдання

Розробити макет портфоліо для учнів початкової школи. Портфоліо має бути максимально орієнтованим на дитину.

Як же виглядає портфоліо учня початкової школи?

У першу чергу воно має бути яскравим, барвистим, можливо, пов'язане з улюбленими мультиплікаційними героями дитини. У портфоліо показуються усі успіхи, досягнення дитини, позитивні емоції, виражені у творчих роботах, думках дитини, її відношення до навколишнього світу.

Структура демонстраційного портфоліо:

На сьогодні яких-небудь жорстко встановлених правил й вимог, що регламентують структуру портфоліо учня початкової школи не існує. Тому рекомендується використати зазначені нижче розділи, оскільки на нашу думку, вони не містять нічого зайвого і дозволяють повною мірою досягти цілей, які покладені на портфоліо.

1. **Титульний лист «Це Я».** Містить інформацію про адресу і найменування навчального закладу, прізвище, ім'я, по батькові учня та клас. За бажанням можна розмістити на титульному аркуші фотографію учня.

2. **«Мої фотографії».** На цій сторінці портфоліо можна опублікувати як сімейні фотографії, так й фотографії самого учня.

3. **«Моя сім'я».** Тут вказується інформація про склад сім'ї учня. Ці сторінки можна присвятити найріднішим, близьким людям, а саме батькам, братам, сестрам, бабусям й дідусям, доповнити альбом відповідними фотографіями.

4. **«Що я вмію та люблю робити».** Цей розділ дозволяє проілюструвати навички й захоплення учня.

У розділі «Я вмію _____» рекомендується вказати найбільш значущі досягнення учня. Це не обов'язково має належати до навчального процесу. Наприклад, якщо дитина навчилася плавати цього літа, то для першого класу – це також є досягненням. У розділі «Я люблю робити» рекомендується вказати відомості про інтереси і захоплення.

5. **«Мій режим дня»** Цей розділ портфоліо сприяє розвитку навичок з планування. Буде корисно, якщо цей розділ учень заповнить самостійно, а вчитель потім допоможе звести інформацію за часом тих або інших справ.

Рекомендуємо видрукувати цей лист портфоліо та повісити його вдома поряд з робочим місцем учня. У вкладці «Моя улюблена їжа» буде дуже цікаво написати не лише про смакові уподобання учня, але також розкрити секрети деяких рецептів.

6. **«Мої досягнення і плани».** Інформація у цьому розділі дає змогу вчителям зорієнтуватися в сильних сторонах учня, зрозуміти його прагнення й бажання отримати додаткові знання й навички, або ж переконатися в тому, що в

учня вже існує деякий план дій, послідовне виконання якого дозволить йому зрештою досягти поставленої мети.

На сторінці «Мої досягнення» записуються усі результати досягнень дитини. Що, де і коли відбулося – грамоти, подяки, якщо такі є.

7. **«Моя участь у гуртках, секціях і клубах».** Тут необхідно вказати інформацію про назву гуртка, секції або клубу, назву установи, в якій проводяться заняття й час, впродовж якого учень брав або бере участь в діяльності гуртка або клубу.

8. **«Моя творчість»** (літературні роботи). Цей розділ не є обов'язковим. У початкових класах рівень розвитку творчих навичок у сфері літератури, як правило, ще не на стільки високий, щоб учень вже міг скласти які-небудь вірші або оповідання, але водночас, бувають винятки.

9. **На сторінці «Мої творчі роботи»**, можна розмістити творчі роботи, зроблені учнем.

10. **«Мої успіхи в навчанні»** (роботи, які дитина вибере самостійно) [5].

 В процесі створення макета, студентам не обов'язково дотримуватись вище зазначених розділів «Портфоліо». Дане практичне завдання дає можливість студентам самостійно розробляти розділи та презентувати їх у своєму макеті.

Тестові завдання для самоконтролю

- 1. Створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку це:**
  - а) інтеграція;
  - б) інклюзія;
  - в) сегрегація;
  - г) інклюзивне навчання.
- 2. Знайдіть правильну відповідь. Педагог у корекційних цілях повинен:**
  - а) заучувати правила виконання дій;
  - б) проводити заняття відповідно до розвитку більшості учнів у класі;
  - в) розкривати тему уроку у формі, доступній індивідуальному розвитку дитини.
- 3. З якою метою запроваджується інклюзивна освіта?**
  - а) з метою суттєвої економії коштів при закритті інтернатних закладів;
  - б) для соціально-медичного нагляду;
  - в) для забезпечення рівних можливостей кожної дитини на освіту за місцем проживання;
- 4. Кому належить провідна роль у вихованні дітей?**
  - а) родині;
  - б) дитячому садку;
  - в) школі;
  - г) дитячому майданчику;
  - г) родичам.

- 5. Наповнюваність інклюзивного класу може бути:**
- а) не більше як 15 учнів;
  - б) не більше як 20 учнів;
  - в) як у звичайному класі.
- 6. В межах якої декларації вперше інклюзивну освіту визначено як реформаційні освітні зміни на підтримку особливостей та відмінностей кожного?**
- а) в межах декларації прав людини;
  - б) в межах Саламанської декларації;
  - в) в межах конституції України.
- 7. Визначте правильне тлумачення поняття «толерантність»:**
- а) термін, що означає терпимість до іншого світогляду, способу життя, поведінки та звичаїв;
  - б) нетерпимість до іншого світогляду, способу життя, поведінки та звичаїв;
  - в) це розуміння того, що людина має право бути не такою, як інші; відсутність поваги до вчинків та переконань, що відрізняються від своїх власних.
- 8. Випускники спеціальних закладів мають низький рівень соціалізації та соціальної адаптації. Для них характерним є:**
- а) невміння застосовувати набуті знання та навички;
  - б) недостатньо розвинена самостійність;
  - в) низький рівень готовності до виконання суспільних обов'язків;
  - г) невідповідність до участі в суспільному житті;
  - г) недостатня підготовка до життя та праці в колективі;
  - д) невміння поводитися в конфліктних ситуаціях;
  - є) вузька варіативність поведінки;
  - ж) усі відповіді є правильними.
- 9. Що повинен усвідомлювати індивідуум для того, щоб боротися з нетерпимістю?**
- а) зв'язок між своєю поведінкою та колом недовіри та насильства в суспільстві;
  - б) визнавати різноманітності людей, соціальних груп, культур;
  - в) застосовувати силу для розв'язання суперечностей;
  - г) примусове та гнітюче домінування.
- 10. Які стадії проходить формування толерантності ?**
- а) загальна поінформованість щодо того, з ким устанавлюються відносини (особистість або група);
  - б) формування позитивного уявлення про цю особистість/групу;
  - в) спілкування шляхом обміну думками з виявленням подібностей і відмінностей;
  - г) домовленість про взаємоповагу до відмінностей та ідентичності (етнічної, соціокультурної, індивідуальної, статевої), визначення

принципів та умов спілкування, співробітництва і співіснування, виявлення подібностей і розходжень;

д) формування ефективних відносин: перехід від етапу пасивності, від простого співіснування до етапу активності, спільної участі, кооперації, взаємодії;

є) усі відповіді є правильними;

ж) немає правильної відповіді.

? Завдання для самопідготовки

1. Проаналізувати наукові статті та літературу з теми: «Виховання толерантного ставлення до дітей з ООП».
2. Ознайомитися з видами оцінювання НУШ.
3. Зробити аналіз сучасних поглядів науковців країн ЄС на оцінювання навчальних досягнень учнів.
4. Зробити аналіз закордонного досвіду використання технології «Портфоліо».

Питання та завдання для самоконтролю

1. Яка мета соціальної інклюзії?
2. Який алгоритм та нормативно-правова база створення інклюзивних класів?
3. Хто входить до команди супроводу?
4. Які обов'язки вчителя та його асистента?
5. Назвіть принципи створення ІПР.
6. На яких принципах базується складання ІПН?
7. Який порядок проведення корекційно-розвиткових занять?
8. Розкрийте сутність та сучасний підхід до практики оцінювання в НУШ та дітей з ООП.
9. Яких цілей можна досягти, використовуючи технологію «Портфоліо»?
10. Які існують сучасні погляди науковців країн ЄС на оцінювання навчальних досягнень учнів?
11. В чому полягає необхідність виховання толерантного ставлення до дітей з ООП?

Література

Основна:

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
2. Миронова С. П. Нова українська школа : особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
3. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи : навчально-методичний посібник / уклад. Л. І. Чопик. Вінниця : КВНЗ «ВАНО», 2019. 39 с.

4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство Україна», 2019. 300 с.

Додаткова:

1. Інклюзивне та інтегроване навчання : стан, проблеми і перспективи : збірник наукових праць / за заг. ред. акад. Прокопенка І. Ф. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди., «Мітра», 2019. 198 с.

2. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / упор. Удич З. І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 225 с

3. Нова українська школа : poradnik dla vchytel'ya / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

Інформаційні джерела:

1. Нова українська школа : портфоліо. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/portfolio-r.pdf>

2. Інклюзивне навчання у школі : кроки до успішного початку. URL: <https://nus.org.ua/articles/inklyuzyvne-navchannya-u-shkoli-kroky-do-uspishnogo-rochatku/>

3. Система оцінювання в Новій українській школі. URL: http://rkv.tmedu.vn.ua/nush/sistema_otsnyuvannya_v_novy_ukrainsky_shkol.html

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

А

Адаптація – змінює характер подання навчального матеріалу, але не змінює зміст або концептуальну складність навчального завдання.

Адаптація – це зміна умов виконання завдання.

Д

Діагностика навчання – обов'язковий компонент освітнього процесу, який спрямований на визначення рівня досягнень поставлених цілей та включає контроль, перевірку, облік, оцінювання, накопичення статистичних даних та їх аналіз, рефлексію, виявлення динаміки освітніх змін і особистісного поступу учня, перевизначення цілей, уточнення освітніх програм, коректування процесу навчання, прогнозування подальших змін та розвитку освітнього процесу.

З

Здоров'язберезувальні технології – це система заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію усіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на усіх етапах її навчання та розвитку.

І

Індивідуальний навчальний план визначає перелік навчальних предметів, послідовність їх вивчення, кількість годин, що відводяться на вивчення кожного предмета, і тижневу кількість годин.

Індивідуальна навчальна програма розробляється для тих учнів, які потребують певних адаптацій та/або модифікацій через особливості сприймання інформації чи засвоєння навчального матеріалу.

Інклюзія (від англ. inclusion – включення) – процес посилення ступеню участі всіх громадян у соціумі, і насамперед тих, що мають проблеми у фізичному розвитку.

Інтегрований – оснований на об'єднанні, інтеграції; комплексний.

Інтеграція навчання – відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів для цілісного і різнобічного вивчення важливих наскрізних тем (тематична інтеграція).

Інтерактивність, інтерактив з англійської мови «Inter» – взаємодіяти, «act» – діяти. Інтерактивність в навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, знаходження у режимі бесіди, діалогу, дії. Відповідно, у дослівному розумінні інтерактивним може бути названий метод, у якому той, хто навчається, є учасником, який здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає тільки слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власно створюючи це.

К

Компетентність – досвід, обізнання та знання. Компетентність у перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно

здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетентнісне навчання – це про динамічне поєднання знань, умінь та навичок. Лише в комплексі це дає результат. Знання в цьому випадку – не самоціль, а радше засіб формування умінь.

Компетентнісне навчання спрямоване на роботу з інформацією та опанування учнями компетентностей, умінь і навичок, які дозволять їм бути успішними, конкурентними та цінними на ринку праці.

Кооперативне вчення, також кооперативне навчання (в перекладі з німецької мови – Cooperatives Lernen) – метод навчання учнів, що оснований на співробітництві учнів у групах. При такому підході учні досягають успіхів у навчанні, лише за умови ефективної взаємодії між собою.

Кооперативне навчання – це технологія навчання в невеликих групах, що передбачає створення можливості для обговорення проблеми, доведення, аргументування власного погляду.

Критичне мислення – мислення вищого порядку, що спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності.

Критичне мислення молодших школярів – це самостійне, аналітичне, логічне і соціальне мислення, спрямоване на оптимальне розв'язання проблеми, вироблення учнями власного рішення.

М

Метод або метода (від грец. μέθοδος – «шлях крізь») – систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити, щоб виконати певну задачу чи досягти певної мети; поняття тотожне алгоритму дій і технологічному процесу.

Модельна навчальна програма – це документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Модифікація змінює зміст або понятійну складність навчального завдання. Тобто змінює зміст навчання: дитина вивчає не те, що вивчають усі діти в класі. Використовується при роботі з учнями, які мають значні когнітивні порушення.

Міжпредметна інтеграція – структурно-логічні зв'язки між окремими навчальними дисциплінами, які об'єднують їх в єдину систему дисципліни конкретного профілю.

Н

Навчальна пошукова дослідницька діяльність – це спеціально організована пізнавальна творча діяльність учнів, що характеризується цілеспрямованістю, активністю, предметністю, вмотивованістю, свідомістю. Результатом її є формування пізнавальних мотивів, дослідницьких умінь, суб'єктивно нових для учнів знань чи способів діяльності.

О

Освітня технологія розвитку критичного мислення – це сукупність

різноманітних педагогічних прийомів. В її основу покладено ідеї Ж. Піаже, Л. Виготського та ін. щодо творчої співпраці вчителя та учня.

П

Портфоліо – це спосіб фіксування, накопичення, оцінки і самооцінки особистих досягнень за певний проміжок часу. Мета портфоліо: накопичення досягнень, змога відслідковувати професійний прогрес, представлення діяльності і професійного розвитку за окремий проміжок часу.

Проектне навчання – це одночасно і метод навчання, і форма організації освітнього процесу. Він передбачає співпрацю всіх учасників освітнього процесу з метою отримання конкретного результату за певний період – від одного уроку до кількох місяців.

С

STEM (*S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics*) – природничі науки, технології, інженерія та математика. Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics)

Т

Типова освітня програма початкової освіти окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти.

У

Універсальний дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну.

Ф

Фасилітатор – це людина, яка забезпечує успішну групову комунікацію та є фахівцем, який не зацікавлений у підсумках обговорення, не представляє інтереси жодної з груп-учасників і не бере участі в обговоренні, але несе відповідальність за якісне виконання завдань.

Ш

«Шість цеглинок» – це ігри-завдання із набором з шести цеглинок LEGODUPLO певних кольорів (червоного, помаранчевого, жовтого, зеленого, блакитного, синього кольорів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу»: навчально-методичний посібник «Нова українська школа». Київ : Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.
2. Гільберг Т. Г. Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного навчання»: навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2020. 240 с.
3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
4. Миронова С. П. Нова українська школа : особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство Україна», 2019. 300 с.

Додаткова :

1. Добровольська Л. Н., Чорновіл В. О. «Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів»: матеріали інтернет-семінару. Черкаси : Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с.
2. Євмінець М, П., Коваленко О. Ю. Використання LEGO на уроках в початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 29, Т.2, 2020. С. 164-168 с.
3. Інклюзивне та інтегроване навчання : стан, проблеми і перспективи : збірник наукових праць / за заг. ред. акад. Прокопенка І. Ф. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди., «Мітра», 2019. 198 с.
4. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / упор. Удич З. І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 225 с
5. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку : науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків / уклад. О. В. Гаяш. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2016. 120 с.

6. Крокуємо до успіху : ранкові зустрічі : навчально-методичний посібник / уклад. Н. Б. Ларіонова, Н. М. Стрельцова, М. О. Банник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2018. 114 с.
  7. Нова українська школа : поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
  8. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи : навчально-методичний посібник / уклад. Л. І. Чопик. Вінниця : КВНЗ «ВАНУ», 2019. 39 с.
  9. Романенко Л. В., Воловенко Н. П. Застосування LEGO-технології на уроках математики в початковій школі : теоретичний вимір. *Молодий вчений*, № 10 (86), 2020. С. 429-434.
  10. Шість цеглинок в освітньому просторі школи : методичний посібник. / упор. О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 32 с.
- Інформаційні джерела:*
1. Большакова І. О. Особливості реалізації між предметної інтеграції змісту навчання на уроках у початковій школі. URL: <https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2014/05/Большакова-І.О..pdf>
  2. Інклюзивне навчання у школі : кроки до успішного початку. URL: <https://nus.org.ua/articles/inklyuzyvne-navchannya-u-shkoli-kroky-do-uspishnogo-pochatku/>
  3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
  4. Модельні освітні програми : державна наукова установа Інститут модернізації змісту. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>
  5. Ніколенко Л. Інтеграція в НУШ : інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. URL: [https://osvitaua.com/2020/02/88064/#:~:text=integration%20—%20по-%20повнення%2C%20відновлення,наскрізних%20тем%20\(тематична%20інтеграція\).](https://osvitaua.com/2020/02/88064/#:~:text=integration%20—%20по-%20повнення%2C%20відновлення,наскрізних%20тем%20(тематична%20інтеграція).)
  6. Нова українська школа : портфоліо. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/portfolio-r.pdf>
  7. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Каб. Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text>
  8. Я досліджую світ. Курс підготовки вчителів. Поняття і види компетентностей. URL: <http://jds.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>
  9. Компетентнісне навчання : актуальні питання та виклики. Освітній портал. URL: <https://www.op.ua/news/osvita-v-ukraini/kompetentnisne-navchannya-aktualni-pitannya-ta-vikliki>
  10. Концепція Нової української школи : концептуальні засади реформування середньої школи. МОН, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

- 11.Інтегроване навчання : тематичний і діяльнісний підходи (частина 2). URL :<https://nus.org.ua/articles/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/>
- 12.Практичні способи впровадження STEM-освіти в Україні. URL :<https://b-pro.com.ua/statti/shho-potribno-dlya-vprovadzhennya-stem-osviti-v-ukraini-dumka-eksperta>
- 13.STEM-освіта : інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>
- 14.STEM-освіта та її впровадження в освітній процес.URL: <https://buki.com.ua/news/stem-osvita/>
- 15.Словник НУШ : оцінювання в початковій школі.URL: <https://osvitoria.media/experience/slovyk-nush-otsinyuvannya-v-pochatkovij-shkoli/>
- 16.Система оцінювання в Новій українській школі. URL: http://rkv.tmedu.vn.ua/nush/sistema_otsnyuvannya_v_novy_ukrainsky_shkol.html
- 17.Толерантність. URL :<http://shzentrpto.ucoz.ua/PSIHOLOG/tolerantnist-ce.pdf>

ДОДАТКИ

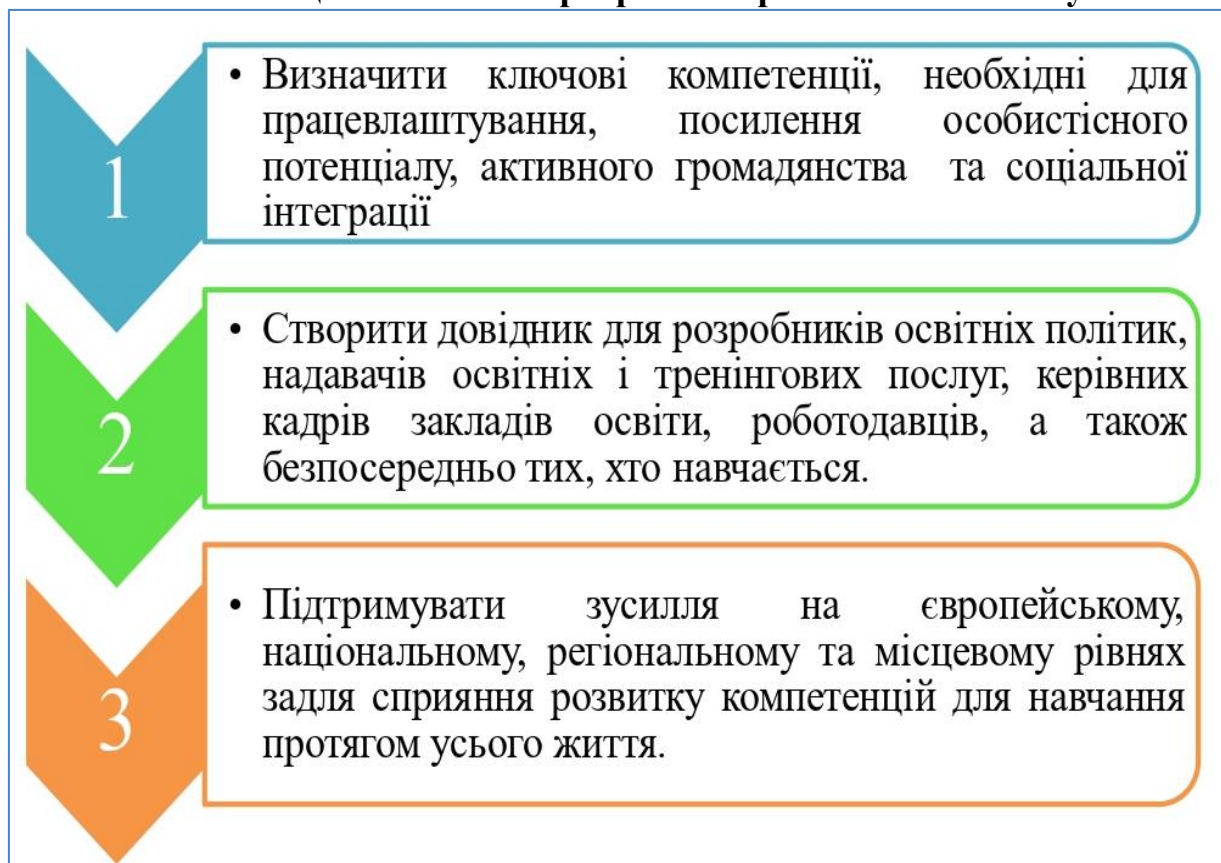
ДОДАТОК А

Ключові компетентності за переліком Європейського союзу

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу 17 січня 2018 року схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя.

Основні компетенції, визначені в Рамковій програмі, спрямовані на створення засад для досягнення більш рівноправних і більш демократичних суспільств. Вони відповідають необхідності забезпечення всебічного та сталого розвитку, соціальної єдності та подальшого розвитку демократичної культури.

Основні цілі Рамкової програми Європейського Союзу

Рамковою програмою оновлено перелік і назви ключових компетентностей, визначених Європейським Союзом, порівняно з попередньою редакцією.

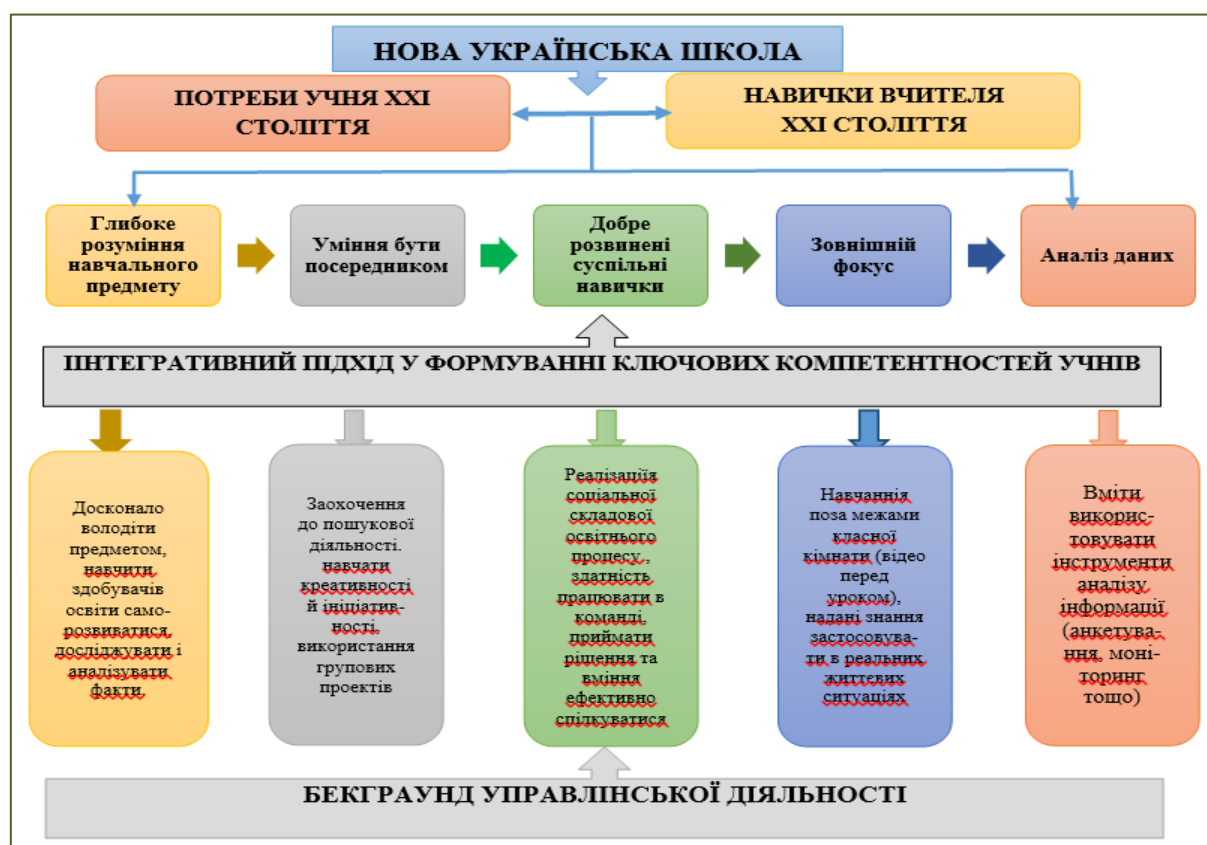
ДОДАТОК А.1

Порівняльний перелік і назви ключових компетентностей, визначених Європейським Союзом, порівняно з попередньою редакцією.

Було (2006)	Стало (2018)
1. Спілкування рідною мовою (Communication in the mother tongue)	1. Грамотність (Literacy competence)
2. Спілкування іноземними мовами (Communication in foreign languages)	2. Мовна компетентність (Languages competence)
3. Математична компетентність та основні компетентності у природничих і точних науках (Mathematical competence and basic competences in science and technology)	3. Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering)
4. Цифрова компетентність (Digital competence)	4. Цифрова компетентність (Digital competence)
5. Навчання вчитись (Learning to learn)	5. Особиста, соціальна та навчальна компетентність (Personal, social and learning competence)
6. Соціальна і громадянська компетентність (Social and civic competences)	6. Громадянська компетентність (Civic competence)
7. Почуття ініціативності та взаємодії (Sense of initiative and entrepreneurship)	7. Підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence)
8. Культурна впевненість і самовираження (Cultural awareness and expression)	Компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression)

ДОДАТОК Б

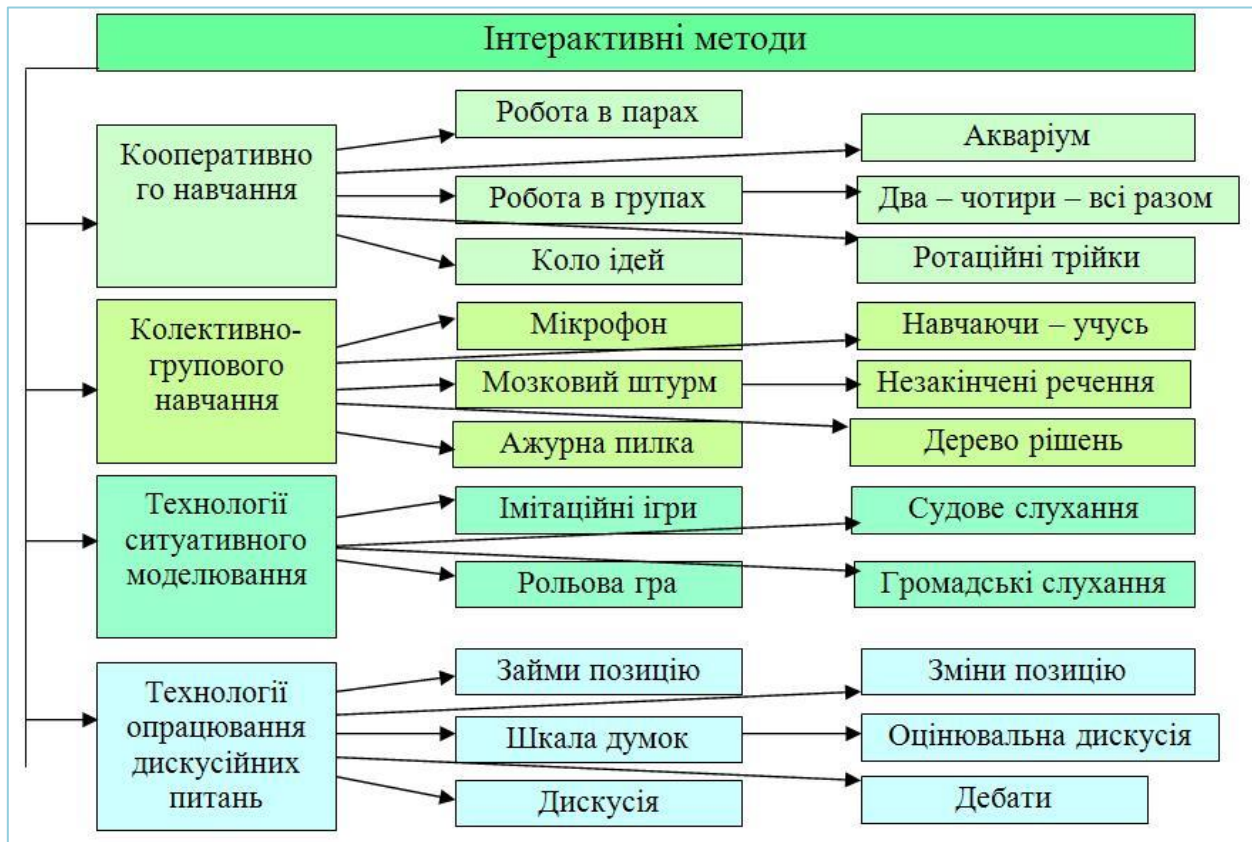
Концепція НУШ

ДОДАТОК В

Методи навчання

Сучасний урок та його структура

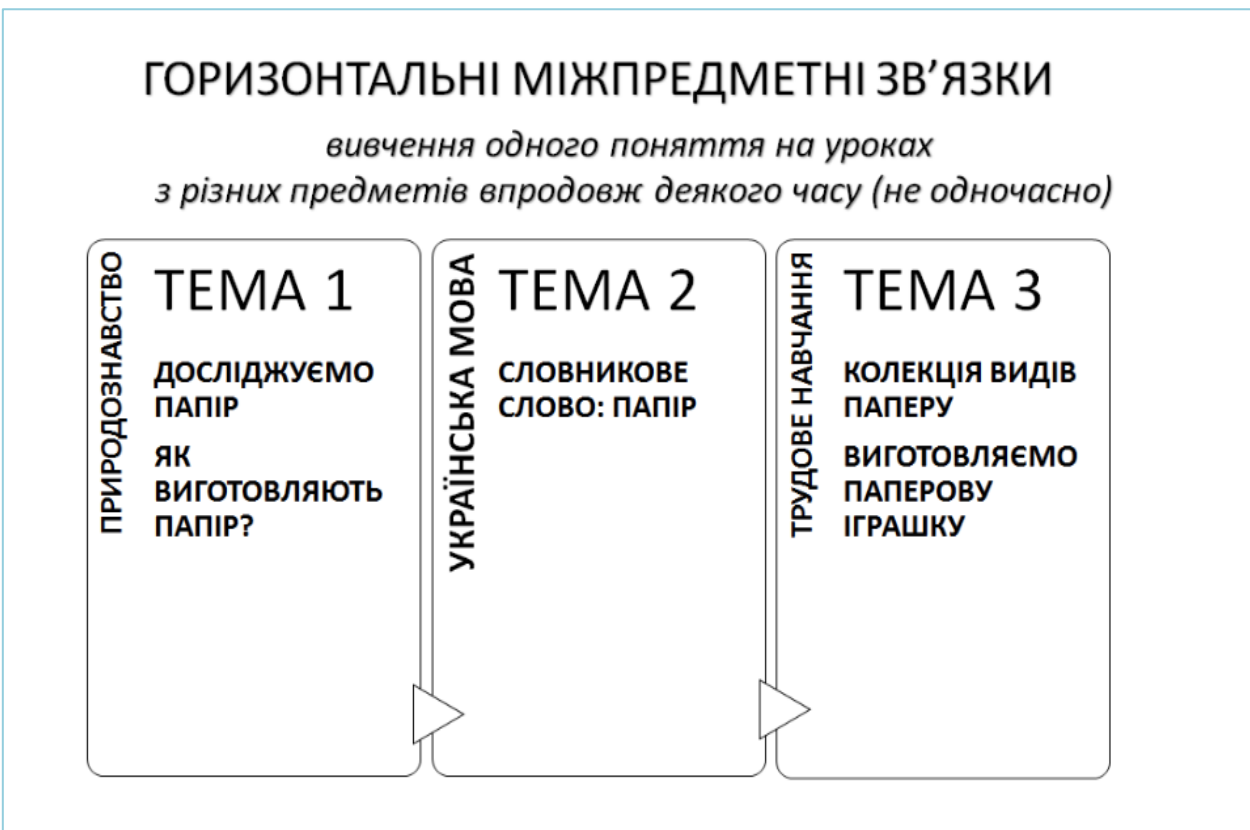

Рекомендована структура інтегрованого уроку

- I. Організація класу.
- II. Повідомлення теми, мети та завдання уроку.
- III. Мотивація навчальної діяльності учнів.
- IV. Актуалізація та коригування опорних знань з усіх інтегрованих предметів.
- V. Повторення та аналіз основних фактів, подій, явищ.
- VI. Творче перенесення знань і навичок учнів у нові ситуації.
- VII. Узагальнення та систематизація навчальних досягнень дітей.
- VIII. Підбиття підсумків інтегрованого уроку.

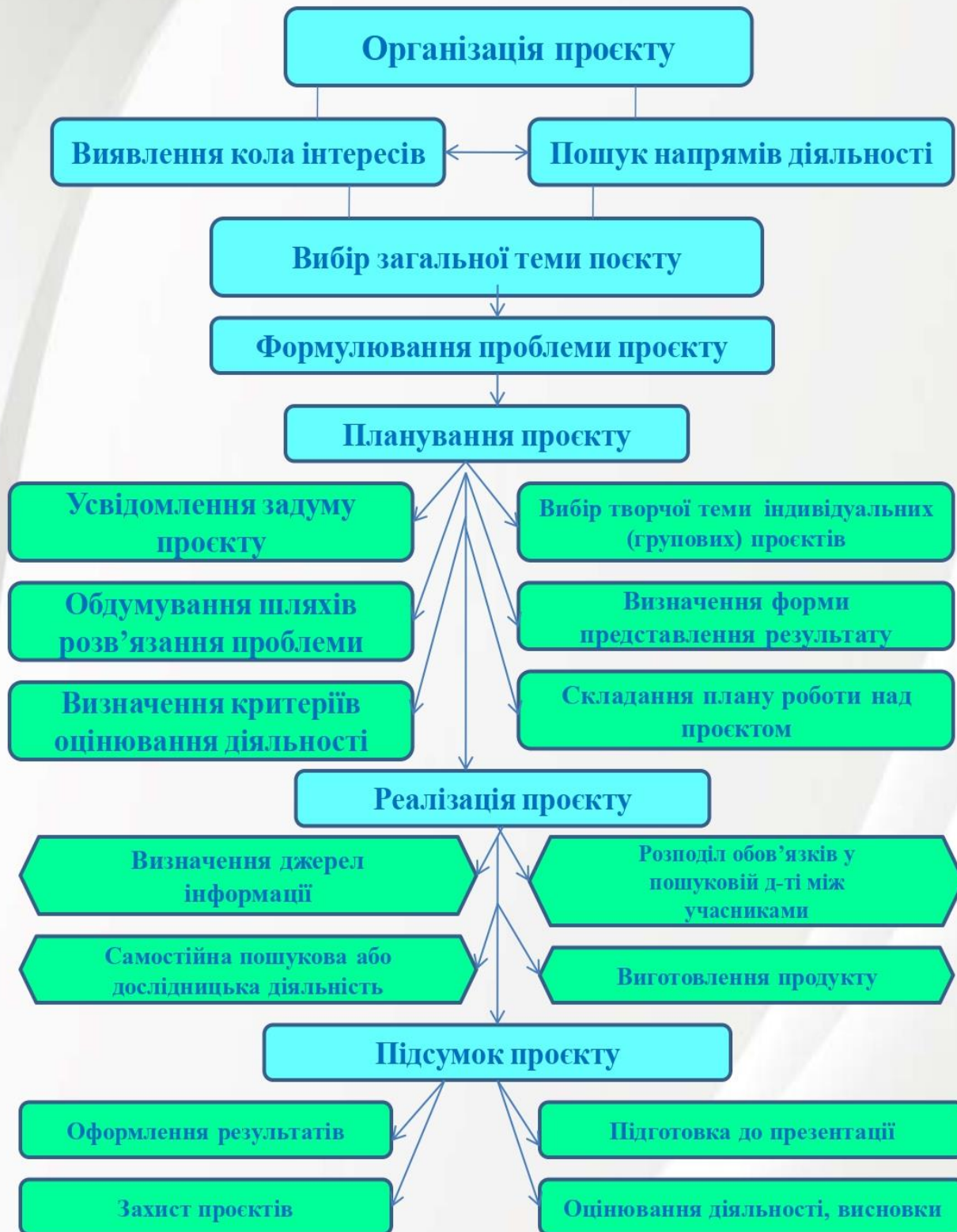
ДОДАТОК Г

Інтеграційні міжпредметні зв'язки

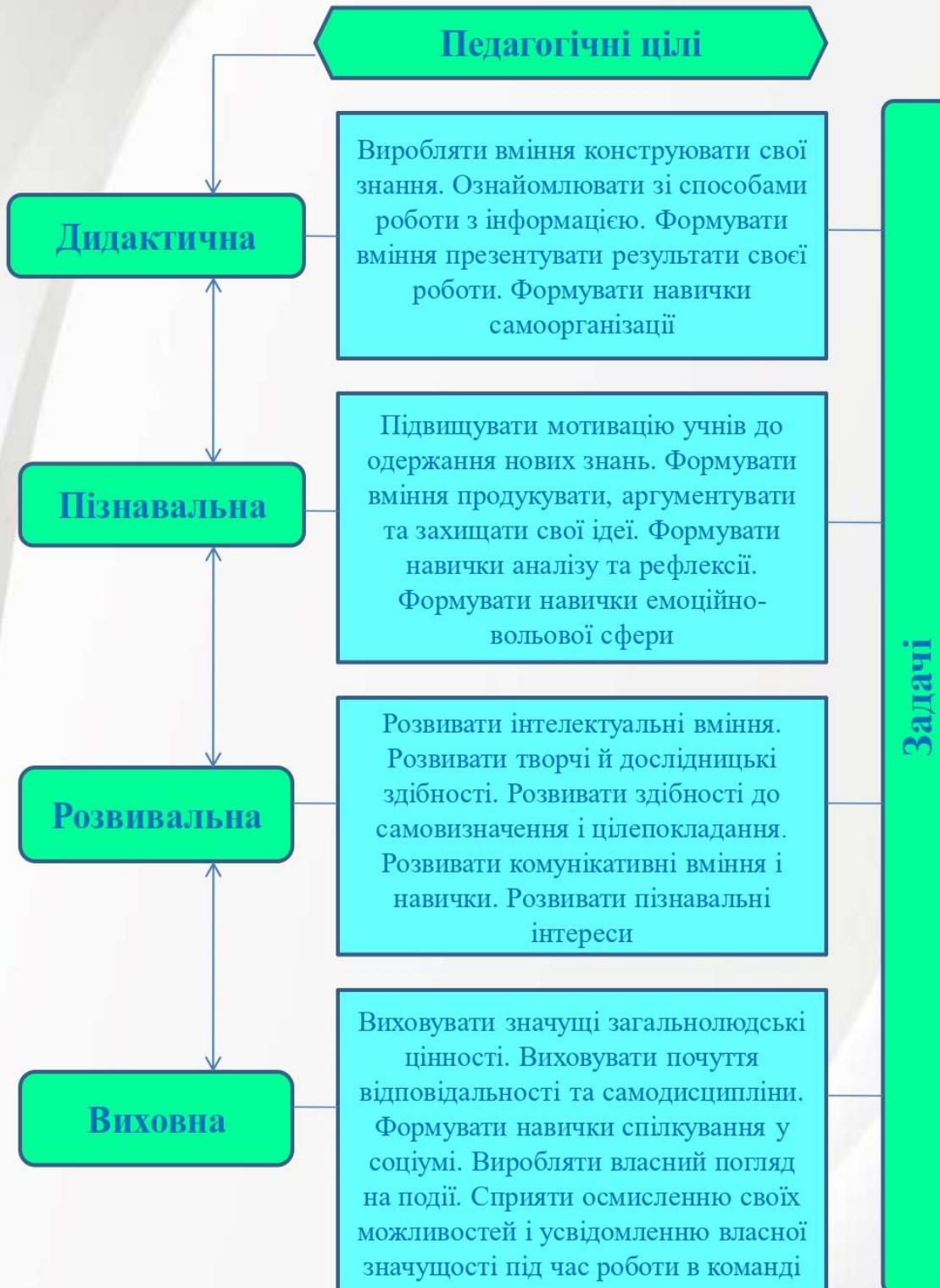

Структура проєктної діяльності молодших школярів

Педагогічні функції методу проєктів

ДОДАТОК Е

Безпечне освітнє середовище

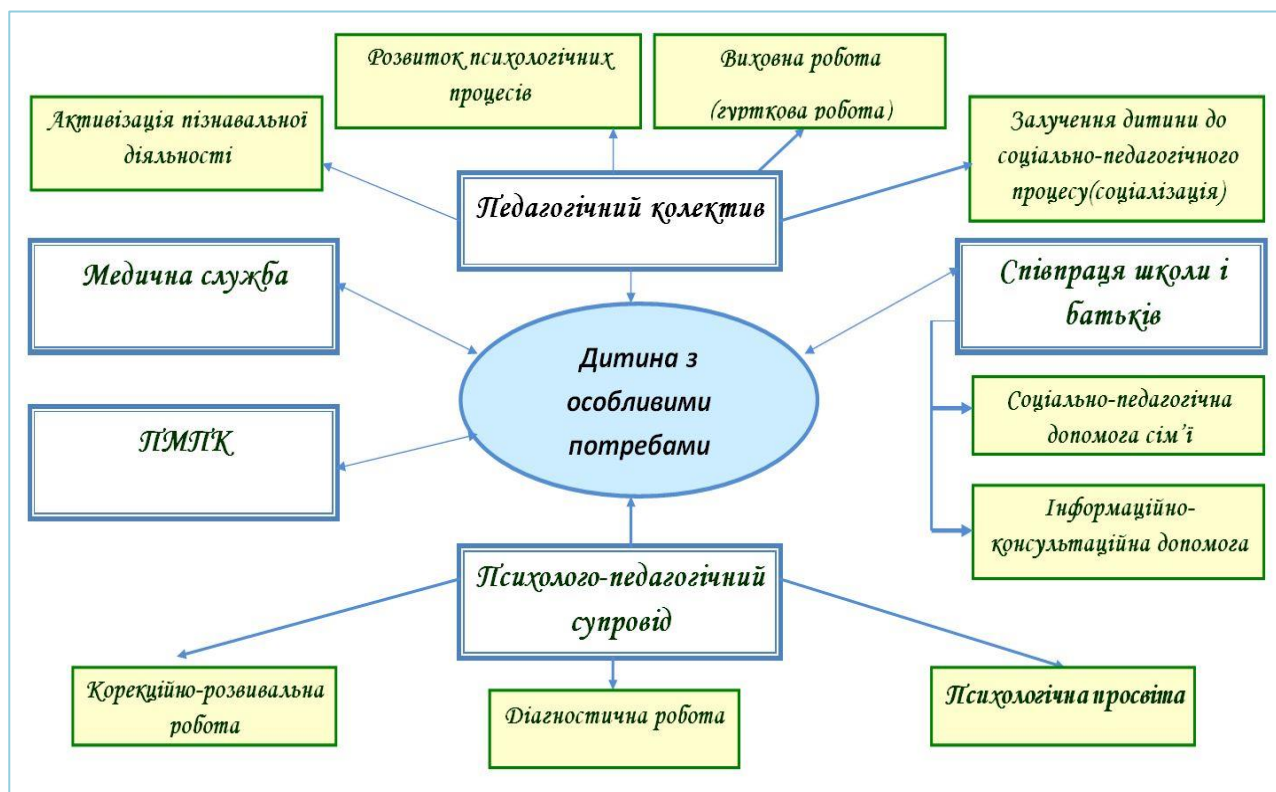

Можливості вибору учнів НУШ

ДОДАТОК Є

Супровід дитини з ООП

Інклюзія – сучасний напрям української освіти

Діти з особливими освітніми потребами

Діти з ВІЛ

Діти з інвалідністю

Діти з соціальними проблемами

Діти, які мають незначні порушення здоров'я

Діти, які мають проблеми у навчанні

Обдаровані діти

Інклюзивна освіта :

- визначає, що всі діти можуть навчатися;
- заохочує освітні структури, системи та програми відповідати потребам усіх дітей;
- є динамічним процесом, що розвивається.

Стратегічна мета:

- формування нової філософії державної політики щодо дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- реалізація та поширення інклюзивного навчання цих дітей у загальноосвітніх закладах;
- забезпечення нормативно-правової та навчально-методичної бази

Толерантність

Толерантність - це ...

- Співпраця та дух партнерства.
- Готовність миритися з чужою думкою.
- Повага людської гідності.
- Повага прав інших.
- Прийняття іншого таким, яким він є.
- Здатність поставити себе на місце іншого.
- Визнання різноманіття світу.
- Визнання рівності інших.

Терпимість до чужих думок, вірувань і поведінки.

Відмова від домінування, заподіяння шкоди і насильства.

Риси толерантної особистості

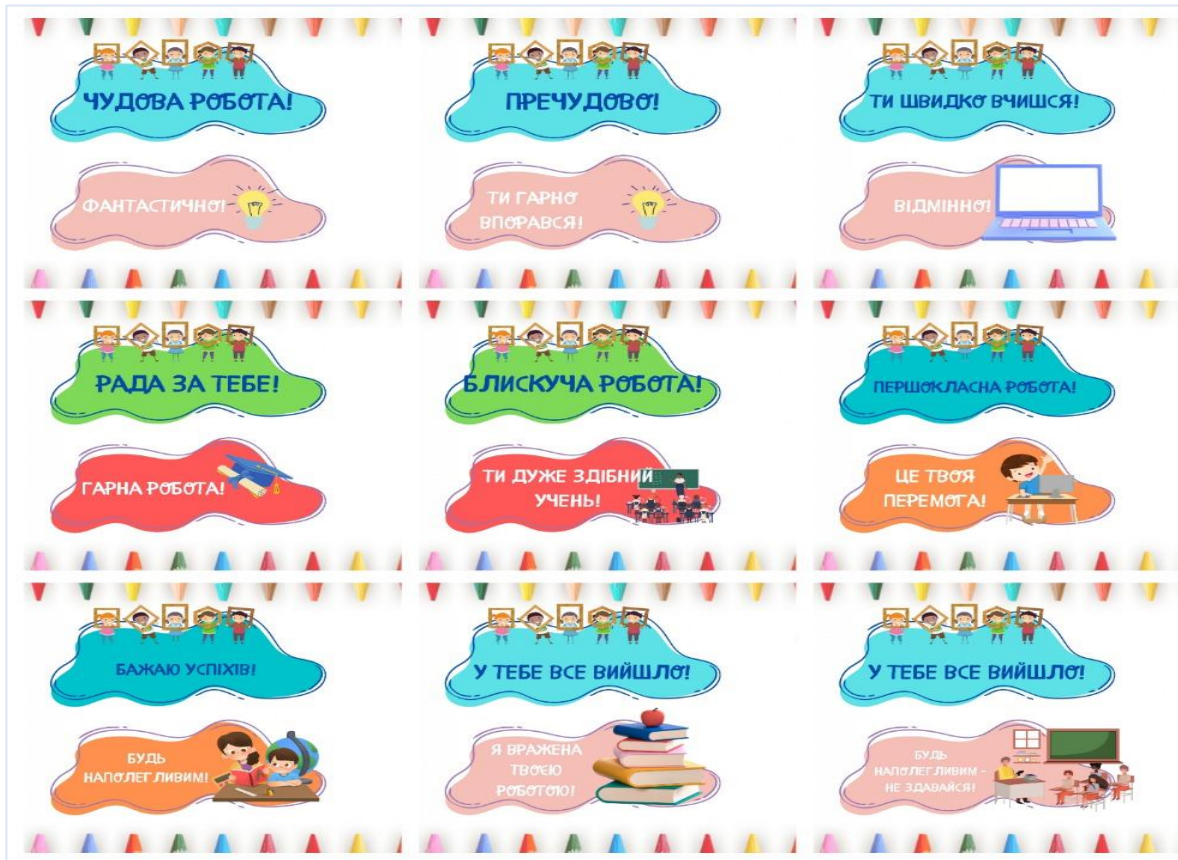
1. Гарне ставлення до інших.
2. Поблажливість.
3. Терпіння.
4. Почуття гумору.
5. Чуйність.
6. Довіра.
7. Альтруїзм.
8. Терпимість до відмінностей.
9. Уміння володіти собою.
10. Доброзичливість.
11. Уміння не засуджувати інших.
12. Гуманізм.
13. Уміння слухати.
14. Допитливість.
15. Здатність до співпереживання.

ДОДАТОК 3

Мотивація навчальної діяльності на уроках

Коло самооцінки

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Соха Наталія Володимирівна

СПЕЦМЕТОДИКА ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Спеціальна освіта»
освітньої програми Логопедія

Рецензент *Ю. Є. Зубцова*

Відповідальний за випуск *Т. В. Турбар*

Коректор *О. Г. Лещенко*